

Mansportret, olieverf, 1939

aarzelen of vallen te veel op zichzelf terug. Er was in deze laatste jaren bij zooveel overbelichting en dubbele schaduwen veel ijdel feestvertoon, veel berekening, veel zelfbevrediging, veel narcissisme. Wie zoo gefixeerd op zichzelf de natuur in gaat, ondervindt van het landschap, de luchten en het licht niet meer dan een stemmingsinvloed of daarvan de obsessie. Een begeleidingsverschijnsel van het eigen zijn, een achtergrond geheimzinnig en magisch, maar geen uitbeelding wordt in dergelijke gevallen het landschap, bij vaak dieper peilende portretten, die de zorg en bezorgdheid over de concentratie van het eigen denken laten gissen. Het heeft lang geduurd vóór ook Elisabeth Dammers die tweespalt tusschen natuur en gevoelsleven heeft weten te overbruggen. In een tijd arm aan symbolen en teekens, maar geladen met een alles wegvretend scepticisme, waren de vormen ook niet te vinden, die juist aan dien „achtergrond” dien natuurlijke bloei zouden kunnen hergeven. Haar eruditie en haar opleiding, eerst in Rotter-

jaren met wisselend uitzicht tusschen twee oorlogen in — het hartstochtelijk geluk van dit leven ervaren hebben en aanvaarden wilden in de vlagen van een onvoorwaardelijk vertrouwen, maar die onder de dreiging van naderende vernieling en vernietiging de intensiteit van de gedachte aan de kortstondigheid van dit gevoel niet overwinnen konden. Vele jongere kunstenaars, geschokt door het nuttelooze van zoovele ondernemingen, belast met de kwellung van herhalingen, geremd door de voorbeelden van het ongedwongen en onbezorgd meesterschap uit het verleden, blijven